

INTEGRÁLÓDIK-E AZ EU?**IS THE EU INTEGRATING?****Varga Zoltán**

PhD hallgató

Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar, Szent István Egyetem

E-mail: zvarga@miau.gau.hu**Összefoglalás**

Ezen tanulmány elsődleges célja, demonstrálni, hogy olyan (hétköznapi értelemben) nem matematizálható fogalmakra, mint a kultúra és a kulturális integráció létezik módszertan, amely mérhetővé teszi az absztrakt jelenséget (multikulturalitás). Így a változások mértékét is mérhető eredményként képes előállítani. Az így kapott változások eredményei pedig alapját képezhetik olyan új döntéstámogató rendszerek felállításának, amelyek segíthetik – jelen esetben – a részek az egészhez történő közelítését.

Kulcsszavak: hasonlóság, kultúra, data-driven policy making, szakértői rendszer, iránytartás

Abstract

The aim of this study is to demonstrate the existence of a methodology which is able to measure – and calculate – definitions like culture and cultural integration. So the rate of change is also measurable. The results gained by this way could be the baseline of a decision support system, what is able to help – in this particular case – the approximation of parts to the whole.

Keywords: similarity, culture, data-driven policy making, expert system, converge

Bevezetés

Kulturális szempontból Európa egységesebb volt a középkorban. A közös nyelv a latin, bár csak a tanult rétegek beszélték, a jelenleg ismert határ fogalma pedig lényegében ismeretlen volt. A közös identitást a kereszténység adta. „*A keresztény középkor Európájában több állam állt Európa földjén mint ma, de Európa egységesebb volt, határai nyitottabbak voltak mint ma.*” (forrás: Csihák György, 1994) A vallásból sok ünnep, hétköznapi szokás, végső soron egy általánosabb érvényű gondolkodásmód származott. A viharos XX. század ezt a fajta közös világnézetet alaposan rontotta. A kapitalista és a szocialista világrénd kialakulása lényegében elemi szintre bontotta le a különbséget: Kelet és Nyugat, Mi és Ők. Ez az egyszerű, de mégis nagyon meghatározó elválasztás, pontosan azt célozta, hogy a korábban egységesebb európai kultúra, és persze gazdaság a világréndi központok felé tolódjon. „*A Marshall-terv aztán a szocialista blokk nélkül is sikeresen megvalósult, miközben ellentmondásos fogadtatásával megmutatta, hogy Európa végzetesen kettészakadt.*” (forrás: Tarján M. Tamás, 1997) Ezáltal Kelet és Nyugat-Európa más-más fejlődési úton indult el, mind gazdasági, mind pedig kulturális téren. „*Kelet-Európa sok tekintetben csak a Nyugat után kullogott, követője vagy utánzója volt a Nyugatnak, de a hatalmi viszonyokban többnyire nem játszott alárendelt szerepet. Ma talán fel lehet vetni a kérdést: vajon Kelet-Európa fejlődésének a végére értünk-e, s az egyesülő Európában megszűnik-e a különbség Kelet és Nyugat között?*” (forrás: Niederhauser Emil, 1997)

A 2008-ban kirobbant gazdasági válság új törésvonalat hozott létre az Unióban: Észak és Dél. Görögország, Olaszország, Spanyolország, Portugália olyan pénzügyi helyzetbe került, amely védhetetlenül kihat társadalmukra. Ez a leglátványosabban Görögország esetében figyelhető meg. A felsorolt országokra jellemző a magas GDP arányos államadósság, amely megszorító intézkedéseket vont maga után, amely a munkanélküliség növekedéséhez vezetett. Különösen aggasztó, hogy ez a munkanélküliség főleg a diplomával rendelkező fiatal generációkat érinti. (hvg.hu, 2013. 09. 20.) Ennek az állapotnak a tartós fennmaradása könnyedén eredményezheti, a későbbi értelmiségi réteg, így a kutató, fejlesztő szakemberek számának csökkenését is, amely természetesen magával vonzza az oktatói létszám csökkenését is.

A rendszerváltozások és a Szovjetunió felbomlásával a korábban felállított Fal, képletesen és valós értelemben is leomlott, amely megadta a lehetőséget, hogy az európai államok újra egy irányba tarthassanak. Vajon átalakíthatóak-e, és ha igen, akkor mennyi idő alatt, azok a kulturális sokszínűségek, amelyeket a nemzetállamok sokasága hordoz magában. „Az Eurobarometer felmérései szerint a szorosabb integráció támogatottsága röviddel Maastricht előtt kezdett csökkenni, a szerződés aláírását követően pedig még jobban visszaesett. Mindazonáltal a jelenlegi világpolitikai és -gazdasági helyzetben az európai integrációs folyamat olyan erőket szabadít fel, amelyek megváltoztatják az európai kultúrákat, és új kulturális problémákat idéznek elő.” (forrás: Lengyel Gy.-Szántó Z., 2005) Vajon van-e kimutatható eredménye az integrációs folyamatoknak?

Ebben a tanulmányban szűrőpróbaszerűen kerültek különböző kulturális tényezőket (munkakultúra, egészségkultúra, oktatáskultúra) leíró változók kiválasztásra, annak érdekében, hogy az idősorok szórását egymással összehasonlítva megállapítható legyen, a különböző értékek iránytartása (közelednek, távolodnak, vagy stagnálnak egymáshoz képest).

Anyag és Módszer

Adatvagyon

Az adatvagyonok az ENSZ és az OECD adatbázisaiból kerültek lehozásra. A pontos linkek az irodalomjegyzékben megtalálhatóak. A tématerület megnevezése mellett olvasható annak az Európai Unió céljának a rövid leírása, amely elméletileg egy irányba terelné az Unió országait.

1. Alkoholfogyasztás: az alkoholfogyasztás egészséges keretek között tartása, a túlzott alkoholfogyasztás visszaszorítása, az alkoholfogyasztásból eredő károk csökkentése.
2. Túlsúlyos emberek aránya a teljes népességben: az egészségügyi kockázatok (helytelen étrend, korlátozott mozgás) jelentős mértékű csökkentése.
3. Dohányzás: a dohányzás megelőzéséről és a dohányzás elleni küzdelem javítására irányuló stratégia, amely elsősorban a fiatalok védelméről szól.
4. Kutató, fejlesztő személyzet: a fő cél olyan környezet létrehozása, amely elősegíti minden terület innovációját és kreativitásának kiteljesedését. Az EU 2020 program második kiemelt stratégiai pontja.
5. Szakszervezeti koncentráció: munkahelyek megőrzése, a munkahelyi jólét emelése, szociális ellátás szakszervezeten keresztül, nemek közötti különbségek csökkentése, bevándorlók segítése.
6. Nők foglalkoztatottsága a versenyszférában: ez a stratégia a nők és férfiak közötti egyenlőségre vonatkozó 2006–2010-es ütemterv folytatása. Gazdasági függetlenség, egyenlő díjazás, egyenlőség a döntéshozatalban, méltóság, sérthetlenség és a nemi alapú erőszak megszüntetése

7. Teljes munkaerő a lakosság arányában: vagyis a munkaképes korú lakosság arányának mérőszáma. Ez rejtve ugyan, de egy előregedő Európában azt mutatja, hogy mely társadalom fogadja be könnyebben a bevándorlókat.
8. Munkanélküliség: az általános foglalkoztatottság növelése, a szegénység visszaszorítása. Az első és ötödik kiemelt stratégiai cél az EU 2020 programban.
9. Női munkanélküliség: a női foglalkoztatottsággal összhangban, ennek a mutatónak a csökkentése.
10. Középfokú oktatásban résztvevők: Az oktatás a 2020 stratégia negyedik kiemelt pontja. Cél a korai iskolaelhagyók számának csökkentése, illetve a felsőfokú végzettségűek arányának növelése.
11. Oktatói személyzet: Összefüggésben az előzőekben leírtakkal. Az alacsonyabb oktató létszám, arányaiban kevesebb időt jelent egy diákra/hallgatóra, így a speciális személyre szabott foglalkozás esélye csökken, amely később kiaknázatlan kreativitáshoz vezethet.

Az 1-3 pontok az egészségügyi szempontok közös értékrendjét hivatottak előmozdítani. A kutató, fejlesztő személyzet, mint egy társadalom értelmiségi réteg, a gazdasági értékeken túl, olyan irány/példamutató szerephez is juthat, amely a többi társadalmi réteg számára elérendő és kívánt hovatartozást és eredményeket mutathat fel. Ezzel elősegítve a társadalmi jólétet és fejlődést.

A szakszervezeti koncentráció felfogható, egyfajta önrendelkezési készségnek. Annak felismerésnek a mérőszáma, hogy a munkavállalók mekkora hányada képes a saját védelmében is tevékenyen részt venni. A volt szocialista országokban is széles körben elterjedtek voltak, a rendszerváltások után azonban, mint az előző rendszerhez kapcsolat szervezetek, hirtelen háttérbe szorultak. Érdekes, hogy Nyugat-Európában a folyamat iránya azonos, de üteme lényegesen lassabb. Azonban az Európai Unió is felismerte a szakszervezetek visszaszorulásának káros hatásait és külön programot indított a folyamat megfékezésére, visszafordítására.

6-9. pontok a nemek és társadalmi rétegek közötti egyenlőség megteremtését hivatott a foglalkoztatottságon keresztül vizsgálni. A 10. és 11. pont ezekhez hasonlóan, de az oktatás szemszögéből kívánja a társadalmak szórásai közötti különbséget mérni.

Módszer

Egy-egy évhez több különböző, az Unióhoz már csatlakozott ország tulajdonsága tartozik. Erre az évre, az összes országot leíró értékeket szórás, átlag, és maximum-minimum távolság alapon kerültek kiszámításra. Mivel a felsorolt tulajdonságok közül a legrövidebb határozta meg, a többi idősor felhasználhatóságát, ezért 1981-2012 közötti adatok kerültek bele a modellbe. Ez 32 tagú idősort jelent mindegyik tulajdonságra, amivel 32x11 nagyságú mátrix kapható.

A következő lépés a mátrix oszlopait, vagyis az egyes évek egymáshoz viszonyított helyzetét, rangsorszámokkal újraalkotni. Ezt a rangsormátrixot kell hasonlóságelemzési algoritmusnak alávetni, amely az egyes évek egymáshoz illetve a tulajdonságok egymáshoz mért távolságát fogja kiszámolni. Az egymáshoz leghasonlóbbak szerint pedig újrendezi a mátrixot.

A letöltött idősoros adatvagyonok három különböző modellel kerültek feldolgozásra. A modelleket szórás, átlag, és maximum-minimum távolság alapon lehet megkülönböztetni. Mivel mindhárom modell ugyanazt az esetet vizsgálja más szemszögéből, ezért a kapott eredmények egymást alátámasztó eredményeket és következtetéseket hoznak.

Eredmények

Az eredmények szemléltetésére – adott idősorok irányát, tehát az integráció állapotát – legjobban reprezentáló mátrixok kerültek bemutatásra: 1-3. táblázatok. Az alkoholfogyasztás és a nők foglalkoztatottsága terén a legerősebbek az integrációs nyomok. Ugyanakkor az oktatói személyzet, a középfokú oktatásban résztvevők, és a K&F foglalkoztatottak tekintetében pont ellentétes folyamatok láthatóak. A dohányzásban egy korábban kimutatható egységesülési folyamat tört meg de hasonló törések és erősödések figyelhetők meg a túlsúlyos emberek arányában és a szakszervezeti koncentrációban is. A teljes munkaerő a lakosság arányában azt sejteti, hogy a különbségek az Unió országai között felerősödnek, amely gyanút alátámasztanak a nyugati irányú bevándorlási hullámok. Ez részben az Unió területén kívülről érkező menekülteket, vendégmunkásokat jelenti, másrészt pedig az Unió területén belüli átrendeződést. Ilyen például Magyarországról Ausztriába, Németországba, Nagy-Britanniába történő el/kivándorlás.

5. táblázat Tulajdonságok szórásainak rangsormátrixa

Idő (évek)	Alkohol-fogyasztás	Túlsúlyos emberek aránya	Dohányzás	K&F foglalkoztatottak	Szakszervezetek koncentrátsága	Nők foglalkoztatottsága a versenyszférában	Teljes munkaerő a lakosság arányában	Munkanélküliség	Női munkanélküliség	Középfokú oktatásban résztvevők	Oktatói személyzet
1981	30	5	13	7	2	32	13	7	9	11	1
1982	32	14	17	5	3	31	12	9	12	9	2
1983	31	6	27	9	5	30	17	22	19	8	4
1984	29	3	18	4	7	29	19	30	27	7	5
1985	27	3	20	10	9	28	22	31	29	6	6
1986	28	1	19	3	20	27	14	29	31	4	3
1987	26	10	10	22	18	25	18	27	32	5	7
1988	25	2	9	25	19	26	23	24	30	2	12
1989	23	7	7	14	27	24	16	17	28	3	10
1990	24	32	8	26	16	23	11	15	23	1	8
1991	20	30	3	30	13	22	10	18	21	12	9
1992	22	24	1	6	29	21	9	25	24	15	11
1993	21	31	2	1	32	20	2	28	26	17	15
1994	19	27	11	2	22	19	6	20	25	14	14
1995	18	26	15	11	11	18	4	14	20	16	27
1996	17	17	12	19	10	16	3	8	17	13	21
1997	15	20	22	13	8	17	5	6	16	19	26
1998	16	22	14	8	12	15	7	11	15	10	13
1999	12	16	23	12	15	14	8	19	18	18	17
2000	14	18	24	21	30	13	15	23	14	28	16
2001	13	12	26	15	24	12	20	21	13	29	19
2002	11	19	25	17	31	11	21	13	10	31	20
2003	9	13	28	18	23	10	24	12	8	32	18
2004	10	25	29	20	28	9	25	5	6	26	24
2005	8	9	31	16	25	8	26	3	4	21	22
2006	7	29	30	23	26	5	28	2	2	25	23
2007	6	15	32	24	17	4	27	1	1	20	25
2008	5	28	21	28	1	7	29	4	3	27	28
2009	3	11	4	29	14	6	30	10	5	30	29
2010	4	21	6	32	4	3	31	16	7	22	30
2011	1	8	5	31	6	2	32	32	22	24	31
2012	2	23	16	27	21	1	1	26	11	23	32

Forrás: saját munka

6. Táblázat: Tulajdonságok átlagának rangsormátrixa

Idő (évek)	Alkohol-fogyasztás	Túlsúlyos emberek aránya	Dohányzás	K&F foglalkoztatottak	Szakszervezetek koncentráltága	Nők foglalkoztatottsága a versenyszférában	Teljes munkaerő a lakosság arányában	Munkanélküliség	Női munkanélküliség	Középfokú oktatásban résztvevők	Oktatói személyzet
1981	31	3	28	11	32	1	1	16	14	28	1
1982	32	8	29	3	31	2	2	23	21	11	2
1983	30	4	32	14	30	3	3	27	27	10	4
1984	29	2	31	4	29	4	4	21	29	5	5
1985	28	1	30	10	28	5	5	20	25	7	6
1986	27	10	27	8	27	6	6	19	26	8	3
1987	26	9	26	19	26	7	7	11	22	3	7
1988	23	6	25	30	24	8	11	4	12	9	8
1989	25	11	23	12	21	9	16	2	4	6	11
1990	24	12	24	31	19	10	17	6	10	4	9
1991	22	7	22	24	23	11	14	14	17	2	10
1992	21	5	21	13	22	12	9	29	30	20	12
1993	20	16	17	1	20	14	8	31	32	25	13
1994	12	13	20	2	25	13	10	28	31	18	14
1995	11	19	19	7	18	15	12	26	28	17	20
1996	6	17	15	22	17	16	13	22	23	15	17
1997	7	15	18	5	16	17	15	18	19	12	15
1998	3	14	14	6	15	18	18	15	18	27	32
1999	7	29	16	9	14	19	19	12	13	1	16
2000	10	20	13	20	13	20	20	7	6	23	18
2001	14	22	11	15	12	21	21	8	7	29	23
2002	17	21	12	16	10	22	22	9	8	30	25
2003	15	23	10	17	11	23	24	13	11	31	22
2004	18	18	9	23	9	24	25	10	9	32	27
2005	13	27	8	18	8	25	26	5	3	24	19
2006	19	26	6	21	7	26	27	3	2	19	21
2007	16	30	7	25	6	27	28	1	1	21	24
2008	5	25	5	27	4	28	29	17	5	16	26
2009	2	32	4	28	5	30	32	25	15	22	29
2010	1	28	2	32	3	29	31	24	16	26	28
2011	9	31	3	29	1	31	30	32	24	13	30
2012	4	24	1	26	2	32	23	30	20	14	31

Forrás: saját munka

7. Táblázat: Tulajdonságok maximum-minimum távolságának rangsormátrixa

Idő (évek)	Alkohol-fogyasztás	Túlsúlyos emberek aránya	Dohányzás	K&F foglalkoztatottak	Szakszervezetek koncentrálttsága	Nők foglalkoztatottsága a versenyszférában	Teljes munkaerő a lakosság arányában	Munka-nélküliség	Női munka-nélküliség	Középfokú oktatásban résztvevők	Oktatói személyzet
1981	31	7	13	7	11	30	4	4	5	10	1
1982	32	3	13	3	9	32	6	5	9	9	2
1983	30	4	22	8	8	28	4	8	14	8	4
1984	27	5	11	2	10	27	7	18	17	7	3
1985	28	2	15	9	12	30	10	28	19	6	5
1986	29	6	18	1	21	29	14	27	21	5	6
1987	26	10	12	11	23	25	11	25	27	4	7
1988	25	8	10	10	19	24	16	23	28	1	11
1989	21	1	8	12	15	25	18	17	26	2	9
1990	21	32	5	13	18	23	16	12	23	3	8
1991	20	21	6	27	22	22	15	10	18	11	10
1992	24	17	3	4	27	21	12	19	24	12	12
1993	23	25	1	5	31	20	8	30	30	13	20
1994	19	29	20	6	32	19	1	32	32	14	21
1995	18	23	16	15	29	18	2	29	31	15	27
1996	17	24	21	14	30	16	3	26	29	17	13
1997	16	20	23	16	28	14	9	22	25	19	18
1998	15	19	17	17	26	16	13	13	22	24	16
1999	14	28	24	22	25	15	19	7	16	26	14
2000	12	27	27	24	24	12	20	16	13	28	17
2001	13	14	30	23	17	10	21	20	12	30	15
2002	10	21	25	21	14	11	22	21	15	31	19
2003	7	15	28	19	16	8	23	15	11	32	22
2004	8	26	32	18	20	9	24	11	8	29	25
2005	6	9	29	20	13	13	25	6	6	27	23
2006	5	31	26	25	7	5	26	3	3	25	24
2007	11	12	31	26	6	4	28	1	1	23	26
2008	9	30	19	28	5	3	27	2	2	22	28
2009	3	11	9	29	3	7	29	9	4	21	29
2010	4	18	4	30	1	6	31	14	7	20	30
2011	1	13	2	31	2	2	32	24	10	18	31
2012	1	16	7	32	4	1	30	31	20	16	32

Forrás: saját munka

Következtetések

Az eredmények alapján kijelenthető, hogy az alkoholfogyasztás, illetve az ezzel kapcsolatos károk (egészségi és anyagi) visszaszorítására és a nők foglalkoztatására irányuló programok a leghatékonyabbak a vizsgáltak közül. Ugyanakkor vajon nem érdeke-e a tagállamoknak is, hogy ezeken a területeken eredményeket érjenek el, függetlenül attól, hogy az Unió részei vagy sem.

A növekvő különbségek a kutató, fejlesztő személyzet és az oktatói személyzet területén felvetik az agyelszívás gyanúját. Hasonló gyanú merül fel a teljes munkaerő kérdésében. Fel kell vetni a kérdést, hogy ezek a folyamatok – ha a gyanúk beigazolódnak – tevélegesen működnek, vagy csupán arról van szó, hogy minden ember a számára legideálisabb környezetet keresi és próbál benne boldogulni. Ebben az esetben a folyamatokkal látszólag negatívan érintett tagállamoknak kellene az érintett területeken önvizsgálatot tartaniuk. Például az Uniótól kapott forrásokat milyen hatékonysággal fordítják a kérdéses programokra.

A szakirodalmi kutatás során más, szintén matematikai algoritmuson alapuló hasonló kutatással nem találkoztam. Azonban, a klaszteranalízis szintén alkalmas lehet a bevezetésben felvázolt Kelet-Nyugat, és Észak-Dél csoportok elkülönítésére. Minél kevésbé lehet elkülöníteni a csoportokat, az integráció folyamata annál előrehaladottabb.

A hasonlóságelemzés filozófiájához nagyon hasonló, az euklideszi távolságbecslés. Ennek a módszertannak a lényege, hogy a megadott értékeket először – a hasonlóságelemzéshez hasonlóan – méret és mértékegység függetleníteni kell. Ez a feladat ugyanúgy elvégezhető rangsorolással is, de az adott tulajdonsági érték és az oszlop minimum értékének a különbsége továbbá, a hozzá kapcsolódó tulajdonság oszlop maximum és minimum távolságának hányadosaként is elvégezhető. Az így kapott relatív pozíció értékek egy 1 és 0 közötti skálán fognak szerepelni, ahol 1 az adott tulajdonság maximális értéke, 0 pedig ugyanezen oszlop minimuma.

Ennek a mátrixnak az értékeit euklideszi egyenletbe sorolva, minden értéket minden értékkel páronként összehasonlítva, lemérhetőek a párok közötti távolságok. Minél kisebb értékeket kapunk, annál erősebb az integráció.

A jelen tanulmányban elvégzett kísérletek végrehajthatóak gazdasági integrációra is.

Irodalomjegyzék

1. A nők és férfiak közötti egyenlőségre vonatkozó stratégia (2010–2015), 2011. 01., http://europa.eu/legislation_summaries/employment_and_social_policy/equality_between_men_and_women/em0037_hu.htm Letöltés dátuma: 2015. 04. 30.
2. A táplálkozással, túlsúllyal és elhízással kapcsolatos egészségügyi kérdésekre vonatkozó európai stratégia, 2011. 06.,
3. http://europa.eu/legislation_summaries/public_health/health_determinants_lifestyle/c1_1542c_hu.htm Letöltés dátuma: 2015. 04. 30.
4. AnnualLabourForceStatistics, OECD, http://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=ALFS_SUMTAB, Letöltés dátuma: 2015. 03. 09.

5. Az alkohollal kapcsolatos károk csökkentését célzó uniós stratégia, 2011.06. http://europa.eu/legislation_summaries/public_health/health_determinants_lifestyle/c1_1564b_hu.htm Letöltés dátuma: 2015. 04. 30.
6. Az Európa 2020 stratégiai célkitűzései, 2015. 02. http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/targets/index_hu.htm Letöltés dátuma: 2015. 04. 30.
7. Csihák György: A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület első (székelyudvarhelyi) övezeti történéstálalkozó előadásai és iratai, előszó, 1994, <http://mek.oszk.hu/06300/06364/06364.pdf>, Letöltés dátuma: 2015. 05. 01.
8. Diplomások, fiatalok és munkanélküliek - mi lehet a megoldás?, hvg.hu, 2013. 09. 20., http://hvg.hu/karrier/20130920_diplomas_fiatalok_munkanelkulisege Letöltés dátuma: 2015. 04. 30.
9. Dohányzásmegelőzés, 2006.05., http://europa.eu/legislation_summaries/public_health/health_determinants_lifestyle/c1_1574_hu.htm Letöltés dátuma: 2015. 04. 30.
10. European Year of Creativity and Innovation, 2009. 02., http://europa.eu/legislation_summaries/culture/129020_en.htm Letöltés dátuma: 2015. 04. 30.
11. Lengyel Gy.-Szántó Z.:A gazdasági élet szociológiája, BCE, 2005, Aula Kiadó Kft., http://www.tankonyvtar.hu/en/tartalom/tamop425/0010_2A_02_Lengyel_Gyorgy-Szanto_Zoltan_szerk_A_gazdasagi_let_szociologiaja/ch30s06.html Letöltés dátuma: 2015. 04. 20.
12. Migrációs és menekültügyi politika, 2014. 11. Luxembourg: Az Európai Unió Kiadóhivatala, http://europa.eu/pol/pdf/flipbook/hu/migration_hu.pdf Letöltés dátuma: 2015. 04. 30.
13. Niederhauser Emil: Kelet-Európa az európai hatalmi politikában, Rubicon Online, 1997. 5-6, http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/kelet_europa_az_europai_hatalmi_politikaban/, Letöltés dátuma: 2015. 05. 01.
14. Non-MedicalDeterminants of Health: Alcoholconsumption, OECD, <http://stats.oecd.org/index.aspx?queryid=30127>, Letöltés dátuma: 2015. 03. 09.
15. Non-MedicalDeterminants of Health: Body weight, OECD, <http://stats.oecd.org/index.aspx?queryid=30127>, Letöltés dátuma: 2015. 03. 09.
16. Non-MedicalDeterminants of Health: Tobacco consumption, OECD, <http://stats.oecd.org/index.aspx?queryid=30127>, Letöltés dátuma: 2015. 03. 09.
17. R-D personnelbysector of employment and occupation, OECD, https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=PERS_OCCUP, Letöltés dátuma: 2015. 03. 09.
18. Szakszervezeti stratégiák új munkavállalóicsoportoktoborzására, EurWORK, 2010. 06., <http://www.eurofound.europa.eu/observatories/eurwork/comparative-information/trade-union-strategies-to-recruit-new-groups-of-workers> Letöltés dátuma: 2015. 04. 30.
19. Tarján M. Tamás: 1947. június 5, A Marshall-terv meghirdetése, Rubicon Online, 1997. 5-6, http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1947_junius_5_a_marshall_terv_meghirdetese/, Letöltés dátuma: 2015. 05. 01.
20. Total Secondaryeducationenrolmentingeneralprogrammes, UNESCO Institute forStatistics, http://data.un.org/Data.aspx?d=UNESCO&f=series%3AE_23_GPV, Letöltés dátuma: 2015. 03. 09.

21. Total Secondary Teaching Staff, UNESCO Institute for Statistics, http://data.un.org/Data.aspx?q=teaching+staff&d=UNESCO&f=series%3aT_23, Letöltés dátuma: 2015. 03. 09.
22. Trade Union Density, OECD, https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=UN_DEN, Letöltés dátuma: 2015. 03. 09.
23. Orosz Erika: Az Európai Unió tagországainak, a csatlakozásra váró országoknak és kommunikáció technikai ellátottságának összehasonlító elemzése, esettanulmány módszertani melléklet, 2004, <http://miau.gau.hu/miau/65/okonometria.doc> Letöltés dátuma: 2015.09.04.
24. Pitlik László: Összetett és egyszerű modellstruktúrák a döntéstámogatásban, 2001, <http://miau.gau.hu/miau/30/oldies/gil18p.doc> Letöltés dátuma: 2015.09.04.
25. Pitlik László: Data-driven policy making, avagy adatbányászat a KFI területén, 2014, <http://miau.gau.hu/miau/194/edigiregion.doc> Letöltés dátuma: 2015.09.04.